

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av utsökningsbalken

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av utsökningsbalken (RP 44/2020 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande.

Motion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motion:

- Åtgärdsmotion AM 20/2020 rd Ari Koponen saf Åtgärdsmotion om att förbättra gäldenärers ställning under covid-19-pandemin

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Veikko Minkkinen, justitieministeriet
- enhetsansvarig Virva Sirén, ekonomi- och skuldrådgivningen i Helsingfors
- riksfogde Juhani Toukola, Riksfogdeämbetet
- jurist Antti Laitila, Finans Finland
- professor Tuula Linna.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Skatteförvaltningen
- Garantistiftelsen sr
- Företagarna i Finland rf
- Suomen Perimistoimistojen Liitto ry.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONEN

Propositionen

Regeringen föreslår en temporär ändring av utsökningsbalken. De bestämmelser i utsökningsbalken som reglerar villkoren för lindring och begränsning av utsökningsförfarandet eller uppskov med verkställigheten så att de undantagsförhållanden som beror på covid-19-epidemin och de

Betänkande LaUB 5/2020 rd

ekonomiska svårigheter som följer av den ska kunna beaktas i utsökningsförfarandet bättre än i den gällande lagstiftningen.

Kravet på skyndsamt förfarande vid utsökning föreslås bli ändrat så att de lindringar och begränsningar samt eventuella uppskov med verkställigheten som beviljas i andra bestämmelser beaktas där.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt. Avsikten är att lagen ska vara i kraft till och med den 31 oktober 2020.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotion AM 20/2020 rd om bättre villkor för gäldenärerna under covid-19-pandemin föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att trygga den ekonomiska situationen för personer som är föremål för utsökning under covid-19-pandemin. Lagstiftningen föreslås bli ändrad för att tillåta fler flera frimånader.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Den 16 mars 2020 konstaterade statsrådet i samverkan med republikens president att undantagsförhållanden råder i landet på grund av coronavirusläget (covid-19).

Utsökningsbalken föreslås bli ändrad temporärt så att undantagsförhållandena till följd av covid-19-epidemin och de anknytande ekonomiska svårigheterna kan beaktas bättre i utsökningsförfarandet. Redan nu tillåter bestämmelserna i utsökningsbalken detta, men regeringen föreslår att det ska bli enklare att tillämpa dem till följd av coronasituationen. Tanken med ändringarna är att utsökningspraxis i högre grad ska beakta undantagsförhållandena. Också säkerställandet av att beslutsfattandet är opartiskt talar för en ändring av lagstiftningen.

Lagutskottet anser målen med propositionen vara mycket viktiga och välkomnar en temporär ändring av utsökningsbalken. Coronaviruspandemin och de nationella begränsningsåtgärderna har i betydande grad och plötsligt kunnat förändra medborgarnas och företagens ekonomiska situation. Både enskilda personers och företags inkomster har kunnat minska snabbt utan att man själv kunnat påverka situationen eller rimligen bereda sig på den. Det är därför viktigt att hjälpa gäldenärerna vid utsökning att klara sig över undantagsperioden. Samtidigt ligger det dock i gäldenärens intresse och är viktigt för betalningmoralen att utsökningsverksamheten fortsätter också i exceptionella situationer. Sammantaget sett anser utskottet att propositionen är behövlig och motiverad och tillstyrker den med de ändringar och kommentarer som följer.

Begränsning av utmätning på grund av väsentligt nedsatt betalningsförmåga samt frimånader

Utmätning av periodisk inkomst (lön) kan underlättas genom att gäldenären får betalningsfria månader eller genom att det utmätta beloppet begränsas. Också för dessa fall föreslås ändringar

Betänkande LaUB 5/2020 rd

för att undantagsförhållandena till följd av covid-19-epidemin och de anknytande ekonomiska svårigheterna ska kunna beaktas bättre i utsökningsförfarandet.

I den gällande 4 kap. 51 § i utsökningsbalken finns bestämmelser om begränsad utmätning av lön på grund av väsentligt nedsatt betalningsförmåga. I sådana fall kan ett mindre belopp än normalt utmätas av lönen tills vidare eller under en viss tid. Enligt propositionen kompletteras bestämmelsen med att tillfälliga betalningssvårigheter till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den kan vara en grund för att fastställa nedsatt betalningsförmåga (4 kap. 51 § i lagförslaget).

Den gällande 4 kap. 52 § föreskriver om fria månader och kriterier för dem. Enligt den kan utmätning av lönen avbrytas om utmätning pågått oavbrutet eller nästan oavbrutet i ett år. Utöver grunderna i den gällande lagen, det vill säga hänsyn till gäldenärens nödvändiga boendekostnader eller andra levnadskostnader, föreslås det att också tillfälliga betalningssvårigheter för gäldenären till följd av covid-19-epidemin eller undantagsförhållandena på grund av den kan vara ett kriterium för att bevilja fria månader (4 kap. 52 § i lagförslaget). Enligt motiven i propositionen (RP, s. 9) avser tillägget att förtydliga den prövning som ska göras när fria månader beviljas. Även andra särskilda skäl gör det fortfarande möjligt att bevilja fria månader.

Bestämmelser om antalet fria månader finns i gällande 4 kap. 53 §. Regeringen föreslår inga ändringar i dem. Årligen kan tre fria månader beviljas enligt vad som föreskrivs i 53 §. Med borgevärdernas samtycke kan högst sex fria månader årligen beviljas.

Båda alternativen är effektiva medel för att underlätta situationen för utsökningsgäldenärer. En månad fri från utmätning är ett tydligt begrepp. Däremot är begränsning av utmätning en mer diversifierad metod, eftersom den tillåter att utmätningens belopp anpassas till inkomsterna och obligatoriska utgifter och restriktionen dessutom kan gälla under en mycket lång tid.

Enligt den gällande lagen kan man på samma grund antingen bevilja en fri månad eller begränsa utmätningens belopp (4 kap. 53 §). Om båda åtgärderna tillämpas samtidigt, måste det finnas separata grunder för respektive åtgärd.

Lagutskottet anser förslagen i propositionen vara viktiga verktyg för att underlätta situationen för utsökningsgäldenärer.

Samtidigt påpekar utskottet att utmätningen måste ha pågått oavbrutet eller nästan oavbrutet i ett år för att fria månader ska kunna beviljas. Regeringen föreslår inga ändringar på den på den punkten i 4 kap. 51 §. I den föreslagna formen hinner förslaget om fria månader inte inverka på de fall där gäldenären har råkat i betalningssvårigheter som lett till utsökning, kanske för första gången någonsin på grund av den aktuella coronasituationen.

Med hänvisning till inkommen information anser lagutskottet i denna extraordinära situation att det inte bara är nödvändigt att begränsa utmätningar utan också att ge möjlighet till fria månader av skäl som hänför sig till covid-19-epidemin också i fall när utmätningen inte har pågått ett helt år. I vissa fall kan det i den här situationen vara av betydelse att inkomsten för hela månaden kan användas till att tillgodose enstaka behov.

Betänkande LaUB 5/2020 rd

Följaktligen föreslår utskottet med närmare motivering längre fram att 4 kap. 51 § får ett nytt 2 mom., som föreskriver att gäldenärer kan få fria månader också när de till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den har råkat i tillfälliga betalningssvårigheter. Detta ska vara möjligt också när utmätningen inte har pågått oavbrutet eller nästan oavbrutet i ett år. Utskottet har fått information från justitieministerier där det sägs att en ändringen ger utskökningsmyndigheterna mer arbete men att den är tekniskt möjlig.

Under behandlingen bedömde utskottet också möjligheten att tillfälligt utöka antalet fria månader. I åtgärdsmotion AM 20/2020 rd föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att trygga den ekonomiska situationen för personer som är föremål för utsköknings under covid-19-pandemin. Lagstiftningen föreslås bli ändrad för att tillåta fler flera fria månader.

Enligt uppgifter från justitieministeriet medför stora förändring i bestämmelserna om fria månader stora förändringar också i utskökningsförfarandet, och dessutom i informationssystemen. När antalet fria månader enligt 4 kap. 53 § i utskökningsbalken ändras ska det också bedömas hur ändringen påverkar ställningen för de gäldenärer för vilka covid-19-epidemin inte har orsakat förändringar. Antalet ansökningar om fria månader kommer att öka och det ökar i betydande grad utskökningsmyndighetens arbetsbörda. Att kartlägga behovet av att ändra informationssystemet och göra ändringar skulle fördröja lagens ikraftträdande. Ändringen skulle också ha en betydande inverkan på hur borgenärernas rättigheter tillgodoses, varvid granskningen av egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen samt bedömningen av lagstiftningsordningen för den temporära lagen borde göras i större utsträckning.

De föreslagna begränsningarna i utsköknings på grund av väsentligt nedsatt betalningsförmåga är enligt utskottet ett effektivt och flexibelt verktyg som kan sättas in i situationer som covid-19-epidemin, där förhållandena tidsmässigt och verkningmässigt kan variera stort från fall till fall. Dessutom föreslår utskottet på det sätt som redogörs ovan att möjligheten till fria månader av skäl som beror på coronasituationen tillfälligt ska tillåtas också när utsköknings inte har fortgått oavbrutet i minst ett år. Utifrån en helhetsbedömning och med hänvisning till det som sägs ovan anser lagutskottet att det i det här läget inte är någon relevant lösning att införa fler fria månader.

Gäldenärens rätt att undanta från utmätning

Under behandlingen har utskottet bedömt om det här är nödvändigt att också göra andra ändringar i utskökningsbalken utöver de som föreslås och behandlas ovan, exempelvis att bredda gäldenärens rätt till undantag från utmätning. Bestämmelser om undantag från utmätning finns i 4 kap. 21 § i utskökningsbalken och paragrafen anger vilka utmättningsbara föremål och rättigheter som måste skyddas mot utmätning. Sådana tillgångar är bland annat sedvanligt bohag som är i gäldenärens och hans eller hennes familjs bruk samt personliga tillhörigheter enligt skäligt behov och arbetsredskap som gäldenären behöver samt skol- och studieförnödenheter som gäldenären eller någon medlem av hans eller hennes familj behöver.

Ett mer omfattande undantag från utmätning kan spela en roll exempelvis när tillfälliga betalningssvårigheter till följd av coronaviruspandemin eller de undantagsförhållanden som följer av den leder till att gäldenären första gången någonsin blir föremål för utsköknings. Gäldenären kan exempelvis ha värdefull egendom som behövs för att få inkomst, bland annat dyra fordon, som

Betänkande LaUB 5/2020 rd

blir föremål för utmätning. Enligt den utredning som utskottet fått är det dock möjligt att i en sådan situation beakta gäldenärens situation redan med stöd av gällande bestämmelser och medel. Av köpesumman för ett värdefullt fordon som behövs för inkomstens förvärvande kan exempelvis det belopp som i förordningen föreskrivs återbetalas till gäldenären för anskaffning av ett billigare fordon (4 kap. 22 § i utsökningsbalken). Dessutom kan försäljningen av en utmätt fastighet eller av lös egendom skjutas upp, om gäldenären gör det troligt att han eller hon betalar sökandens fordran (4 kap. 63 § i utsökningsbalken). Likaså har det betydelse att en utvidgning av rätten att göra undantag enligt erhållen utredning inte är en särskilt verkningsfull åtgärd, eftersom egendom som kräver realisering i utsökningsförfarandet utmäts och realiseras endast hos mindre än en procent av gäldenärerna. Efter att ha bedömt det som sägs ovan har utskottet kommit fram till att det i detta sammanhang inte finns något behov av att tillfälligt utvidga undantaget från utmätning.

Giltighetstid

Grundlagsutskottet har med tanke på regleringens proportionalitet förutsatt att giltighetstiden för bestämmelserna om undantagsförhållanden begränsas till vad som är absolut nödvändigt (se GrUU 7/2020 rd, s. 5). Det lagförslag som nu behandlas baserar sig inte på 23 § i grundlagen, men den föreslagna regleringen gör det, och dess giltighet är bunden till att undantagsförhållanden råder. Därför är det enligt lagutskottet befogat att beakta grundlagsutskottets utlåtande vid bedömningen av de föreslagna bestämmelsernas giltighetstid.

Den temporära ändringen av utsökningsbalken föreslås gälla till och med den 31 oktober 2020. Ekonomiska svårigheter ger utslag i utsökningsfrekvensen med en viss fördröjning. Därför är giltighetstiden för den temporära lagen inte kopplad till giltighetstiden för begränsningarna under undantagsförhållandena (se RP, s. 11).

Lagutskottet anser att giltighetstiden måste läggas fast väl avvägt och proportionerligt med hänsyn till utsökningsparternas ställning och rättssäkerhet. Det är viktigt att en gäldenär ges skydd tillräckligt länge vid utsökning, om gäldenärens eller gäldenärens företags ekonomiska situation snabbt har förändrats till följd av undantagsförhållandena. Samtidigt är det viktigt att se till att de föreslagna bestämmelserna inte äventyrar de sökandes rättigheter mer än vad som är nödvändigt för att lagens syfte nås. Med hänsyn till borgenärerna kan det anses vara av betydelse att utsökningsverksamheten fortgår också under undantagsförhållandena. Betalningar kommer att komma in senare, men förseningar kompenseras med dröjsmålsränta. Också om inflödet vid utsökning beräknas minska, äventyras borgenärernas rätt att få in fordringar som regel inte slutgiltigt och möjligheten till säkrande utsökningsåtgärder finns kvar. Vid bedömningen av den föreslagna lagen och dess giltighetstid ska enligt utskottet dock särskild vikt fästas vid att det ligger i såväl gäldenärernas som borgenärernas och samhällets allmänna intresse att hjälpa utsökningsgäldenärerna att klara sig genom undantagsförhållandena. Samtidigt bör det också noteras att den temporära lagens faktiska verkningar sträcker sig längre än dess giltighetstid, eftersom de beslut som fattats med stöd av den temporära lagen förblir i kraft på det sätt som de har fattats med stöd av den temporära lagen (se RP, s. 11). Sammanfattningsvis anser lagutskottet det motiverat och proportionerligt att den temporära lagen ska gälla till och med utgången av oktober 2020.

Beslut som fattats med stöd av den temporära lagen förblir i kraft ännu efter att coronavirussituationen och de begränsningsåtgärder som gäller den har upphört. Utskottet har därför utrett om

Betänkande LaUB 5/2020 rd

det är möjligt att beslut som fattats med stöd av den temporära lagen kan förbli i kraft för en lång tid, även om pandemin skulle vara över och gäldenärens ekonomiska situation förbättras. Enligt utredning är beslutets giltighetstid i de flesta fall klar och bestäms utifrån de beslut som fattats, men en begränsning av utmätningen enligt den föreslagna 4 kap. 51 § kan göras tills vidare. Beslutet i fråga ska dock omprövas senast ett år efter det att den temporära lagens giltighetstid löpt ut. Detta sker redan med stöd av 3 kap. 57 §, som gäller utsökningsutredning, i den gällande lagen. I 2 mom. i den paragrafen föreskrivs att om gäldenärens lön eller någon annan periodisk inkomst har utmätts, ska en utsökningsutredning göras, om det är befogat på grund av nya ansökningar eller av någon annan orsak. Utmätningssmannen ska minst en gång om året kontrollera beloppet av gäldenärens periodiska inkomst, om det inte är uppenbart onödigt. Det faktum att beslut som fattats med stöd av den temporära lagen förbli i kraft ännu efter att den har upphört att gälla är således enligt utskottet inte problematiskt och förutsätter inte att ytterligare bestämmelser om saken tas in i lagförslaget.

Utsökningsverkets resurser och utbildning för utmätningssmännen

Av propositionen framgår att coronavirussituationen och det anknyttande undantagstillståndet resulterar i mer arbete inom utsökningsverket. Också den temporära lagen gör att förfrågningarna och ärendena till utsökningsmyndigheten ökar. Följaktligen kommer Utsökningsverket att behöva tilläggsresurser för att klara av den ökade arbetsmängden. Utskottet förutsätter att man ser till att Utsökningsverket har tillräckliga resurser.

Varje bestämmelse som innehåller prövningsrätt möjliggör varierande tolkningspraxis. Därför betonar utskottet att utmätningssmännen ska ges tillräckligt omfattande utbildning och behövliga tillämpningsanvisningar.

Överskuldsetting

I oktober 2019 tillsatte justitieministeriet ett projekt som pågår till slutet av 2021 och som syftar till att minska risken för att människor blir överskuldsetting. I projektet ska justitieministeriet och Riksfogdeämbetet planera och införa metoder som ger medborgarna bättre möjligheter att hantera sin ekonomi och samtidigt minskar risken för överskuldsetting. Projektet ska stärka samarbetet mellan intressentgrupperna i syfte att förebygga att människor hamnar i en skuldspiral. Tanken är att hjälpa överskuldsetting personer också med hjälp av nya rutiner mellan utsökningen, den ekonomiska- och skuldrådgivningen och socialtjänsten.

Lagutskottet ser positivt på projektet, eftersom det är viktigt att minska och förhindra överskuldsetting bland befolkningen och motarbeta olägenheterna med så många medel som möjligt. Man kan utgå från att tidig intervention och proaktiv ekonomisk rådgivning å ena sidan och samverkan mellan utsökning och ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning å andra sidan är viktig i sammanhanget.

Betänkande LaUB 5/2020 rd

DETALJMOTIVERING

1 kap. Allmänna bestämmelser

20 §. Krav på öppenhet Det föreslås att till paragrafen fogas en bestämmelse om att utmätningsmannen ska ge gäldenären och svaranden i utsökningens ärendet information och behövlig handledning i fråga om innehållet i den temporära lagen. Utskottet anser att kompletteringen är motiverad och betonar utmätningsmannens skyldighet att informera gäldenären inte bara om temporära lättnader utan också om lättnader som grundar sig på bestämmelser som är i kraft nu redan. På det sätt som konstateras i den allmänna motiveringen är också samarbetet mellan utsökningen och den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen viktigt när det gäller att hjälpa överskuld-satta. Samtidigt finns det skäl att betona att varken utsökningen eller utmätningsmannen är ombud för utsökningens gäldenären och inte heller för den som ansöker om utsökning, utan utsökningen är rättskipningsverksamhet där kravet på jämlik behandling av parterna i utsökningen betonas.

3 kap. Allmänna bestämmelser om förfarandet

21 §. Krav på skyndsamt förfarande. Enligt den gällande paragrafen ska en verkställighetsförrättning genomföras och övriga verkställighetsåtgärder utföras utan onödigt dröjsmål. Verkställigheten får dock uppskjutas, om det kan anses vara i svarandens intresse, och uppskovet inte åsamkar sökanden en olägenhet som är större än ringa.

Det föreslås nu att det till paragrafen fogas en bestämmelse enligt vilken behovet av förlängd tid till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den ska beaktas när verkställighetsåtgärder vidtas eller tidsfrister utsätts för dem som ansöker om utsökning, eller för svarande. Formuleringen i bestämmelsen är vid, men enligt motiven (s. 8) är avsikten att det ska vara möjligt att skjuta upp verkställighetsåtgärderna även med beaktande av de omständigheter som beror på undantagsförhållanden eller covid-19-epidemin. Avsikten med det föreslagna tillägget är att tillsammans med andra ändringar i utsökningens balken förlänga den tid som gäldenären har för att reda ut sin ekonomiska situation och få den i balans. Avsikten är dock inte att slopa kravet på skyndsamt i utsökningens förfarande och utsökningens myndigheten ska fortfarande sköta sina uppgifter snabbt och utan dröjsmål.

Enligt utredning till utskottet är bakgrunden till ändringsförslaget gällande skyndsamtets kravet också att det i utsökningens förfarande hela tiden fattas beslut med olika tidsfrister. I utsökningens balkens 5 kap. 2 § föreskrivs det t.ex. att vid valet av försäljningssätt ska utmätningsmannen beakta det pris som kan erhållas, försäljningskostnaderna och den tid som åtgår till försäljningen. Det är emellertid inte möjligt att ordna försäljning under undantagsförhållanden på samma sätt som tidigare, och ordnandet av visningar kan medföra risker för spridning av smitta. Eftersom det är inte ändamålsenligt att genom en temporär lag ändra ändra alla bestämmelser i utsökningens balken som gäller tidsfrister, föreslås det att undantagsförhållandena ska nämnas i den allmänna bestämmelsen om skyndsamt. Utskottet anser att skrivsättet är motiverat, men betonar för tydlighetens skull att lindringen av kravet på skyndsamt inte innebär att utsökningens myndigheten kan fördröja sin verksamhet eller pruta på skyndsamtets kravet t.ex. när den behandlar en ansökan om begränsning av utsökningens åtgärder som gjorts med stöd av denna lag.

Betänkande LaUB 5/2020 rd

4 kap. Utmätning

6 §. Betalningstid. I paragrafen finns bestämmelser om betalningstider. Bestämmelsen om att ge gäldenären betalningstid ändras enligt propositionen temporärt så att betalningstid kan beviljas för högst sex månader i stället för tre månader. Enligt den gällande lagen kan betalningstid beviljas av särskilda skäl, om gäldenären sannolikt betalar fordran efter att ha fått betalningstid. Enligt förslaget ska kravet på särskilda skäl slopas temporärt så att en tillräcklig grund för beviljande av betalningstid är att gäldenären sannolikt betalar fordran. Dessutom kan gäldenären enligt propositionen med sökandens medgivande beviljas en betalningstid på tolv månader i stället för sex månader enligt den gällande lagen.

Lagutskottet anser att de lättnader som föreslås i i fråga om möjligheterna att få betalningstid är motiverade och behövs. På det sätt som framgår av motiveringen till propositionen (RP, s. 9) ska det enligt propositionen fortfarande finnas grunder för beviljande av betalningstid. En bedömning av gäldenärens ekonomiska situation ska ge en sådan säkerhet om betalningen som är möjlig med hänsyn till undantagsförhållandena.

52 §. Grunderna för fria månader. Paragrafen innehåller bestämmelser om grunderna för fria månader. Enligt bestämmelsen kan utmätning av lönen avbrytas den har pågått oavbrutet eller nästan oavbrutet i ett års tid. Utöver grunderna i den gällande lagen, det vill säga hänsyn till gäldenärens nödvändiga boendekostnader eller andra levnadskostnader, föreslås det att 52 § kompletteras så att också tillfälliga betalningssvårigheter för gäldenären till följd av covid-19-epidemin eller undantagsförhållandena på grund av den kan vara en grund för att bevilja fria månader.

Av de skäl som nämns i utskottets allmänna övervägande anser lagutskottet i denna extraordinära situation att det inte bara är nödvändigt att begränsa utmätningar utan också att ge möjlighet till fria månader av skäl som hänför sig till covid-19-epidemin också i fall när utmätningen inte har pågått ett helt ett år. Följaktligen föreslår utskottet att paragrafen får ett *nytt 2 mom.*, som föreskriver att gäldenärer kan få fria månader också när de till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den har råkat i tillfälliga betalningssvårigheter. Detta ska vara möjligt också när utmätningen inte har pågått oavbrutet eller nästan oavbrutet i ett år. Dessutom är det nödvändigt att göra en teknisk justering av *3 punkten* i den paragraf som föreslås i propositionen.

Det tillägg som utskottet föreslår är inte avsett att leda till ett automatiskt beviljande av frimånader, vilket i större utsträckning kan inverka på rättigheterna för dem som ansöker om utsökning. I fråga om detta ska det vid prövningen av frimånaderna alltid göras en bedömning från fall till fall utifrån det kriterium som avses i det föreslagna 2 mom. och som är bundet till tillfälliga betalningssvårigheter till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den. I praktiken kommer en frimånad dock i de fall som avses i 2 mom. att beviljas på motsvarande sätt som i de fall som avses i 3 punkten i den föreslagna paragrafen, om det är uppenbart att en grund enligt 2 mom. som hänför sig till covid-19-epidemin föreligger.

Bestämmelser om antalet fria månader finns i gällande 4 kap. 53 § i utsökningsbalken. Detta föreslås inte bli ändrat. Bestämmelsen i fråga lämpar sig också för prövning av frimånader på grund av covid-19-epidemin. Utskottet anser att principerna för tillämpningen av den gällande lagen bör

Betänkande LaUB 5/2020 rd

vara fortsatt enhetliga också under den tid som den temporära lagen tillämpas. På det sätt som framgår av den gällande lagen (4 kap. 53 § i utskökningsbalken) är antalet fria månader tre per år. Med år avses en period på 12 månader, inte ett kalenderår. Utskottet konstaterar för tydlighetens skull att avsikten med den temporära lagen och den ändring som utskottet föreslår inte är att ändra den periodisering av beviljandet av fria månader som redan existerar i fråga om utmätningar som pågått över ett år. I sådana situationer medför bestämmelsen inga ytterligare fria månader, men på grund av covid-19-epidemin kan man också då få en fri månad, om antalet om tre fria månader inte redan har uppnåtts.

När det gäller gäldenärer för vilka utmätningen ännu inte har pågått i ett år ger den bestämmelse som utskottet föreslagit rätt att ansöka om fria månader på grund av covid-19-epidemin. De fria månader som har beviljats under tiden för den temporära lagen ska efter att lagen har upphört att gälla beaktas vid granskningen av en period på ett år, på samma sätt som de fria månader som har beviljats vid utmätning som pågått i över ett år.

64 §. Periodisk näringsinkomst för fysiska personer Enligt utredning till utskottet har formuleringen ”i tillämpliga delar” i 2 mom. fallit bort på grund av ett skrivfel. Avsikten är inte att ändra momentets gällande lydelse. Utskottet föreslår att mom. ändras så att ”i tillämpliga delar” infogas i texten

7 kap. Verkställighet av andra skyldigheter än betalningsskyldighet

4 §. Flyttningsdag. Paragrafen föreslås bli ändrad så att flyttningsdagen kan skjutas upp med fyra månader i stället för två månader. Med samtycke av den som ansöker om vräkning är det likaså möjligt att skjuta upp verkställigheten av vräkningen med tolv månader i stället för sex månader. Avsikten är att förlänga tidsfristerna för vräkning så att undantagstillståndet och eventuella hälsoskäl som beror på coronaviruset kan beaktas vid verkställigheten av vräkning (RP, s. 11).

Enligt utskottet är det viktigt att försöka förhindra att oskäligen situationer uppstår vid verkställigheten av vräkning. Oskäligheten ska dock bedömas också med tanke på den sökandes rättigheter. Det är därför av vital betydelse att paragrafens bestämmelser om rättigheterna för den som ansöker om vräkning förblir i kraft. Enligt de bestämmelserna kan flyttningsdagen skjutas upp, om detta inte medför avsevärd olägenhet för sökanden. Exempelvis en vräkning på grund av störande uppträdande eller någon annan situation som utgör ett hot mot hyresvärden eller dennes rättigheter kan på nuvarande sätt genomföras mycket snabbt, om sökanden visar att dröjsmål med vräkningen medför betydande olägenhet för hen. Som villkor för uppskovet kan ställas att hyran för uppskovstiden betalas i förskott, om detta kan anses skäligt för den som vräks.

Det föreslås vidare att det till 1 mom. fogas en bestämmelse om att vräkning kan skjutas upp på grund av en covid-19 epidemi eller undantagsförhållanden till följd av den eller på grund av svarandens eller den boendes hälsotillstånd. Enligt propositionsmotiven kan de begränsningar i rörelsefriheten som undantagstillståndet medför hindra svaranden från att få tillgång till den lägenhet som är föremål för vräkning och den sjukdom som coronaviruset orsakar kan vara långvarig. Utskottet anser att om svarandens hälsotillstånd försämras på grund av coronaviruset, kan detta beaktas i vräkningens frister redan på den grunden att covid-19 nämns i bestämmelsen som en grund för att förlänga tidsfristen. Likaså kan svarandens hälsotillstånd – oavsett om det beror på

Betänkande LaUB 5/2020 rd

coronaviruset eller av någon annan omständighet– beaktas med stöd av en ”annan särskilt vägan- de omständighet” som redan nämns i bestämmelsen. Av dessa orsaker anser utskottet att formuleringen om svarandens eller den boendes hälsotillstånd i bestämmelsen är överflödig och föreslår därför att den stryks.

Ikraftträdandebestämmelsen. Den föreslagna lagen har inga övergångsbestämmelser. I merparten av bestämmelserna är tillämpningen kopplad till covid-19-epidemin och de bakomliggande orsakerna till propositionen är uppenbara. Därför uppstår det sannolikt inte några problem med tillämpningen. Utskottet anser att det är motiverat att också på de gäldenärer som redan är föremål för utsökning tillämpas mer flexibla bestämmelser än för närvarande och att man således också för deras vidkommande bättre än för närvarande beaktar de extra svårigheter som coronavirus-situationen medför. Av tydlighetsskäl bör detta framgå av ikraftträdandebestämmelsen, och därför föreslår utskottet att ett *nytt 2 mom.* fogas till den.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotion AM 20/2020 rd om bättre villkor för gäldenärerna under covid-19-pandemin föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att trygga den ekonomiska situationen för personer som är föremål för utsökning under en covid-19-pandemi. Lagstiftningen föreslås bli ändrad för att tillåta fler flera fria månader.

Regeringens proposition innehåller flera olika sätt på vilka utsökningsgäldenärens ställning kan underlättas. Lagutskottet föreslår dessutom på det sätt som beskrivs ovan att möjligheten till fria månader ska kunna åberopas av skäl som hänför sig till covid-19-epidemin också i situationer där utmätningen ännu inte har pågått i ett år eller nästan ett år.

Utskottet förordar de åtgärder som nämns i propositionen kompletterade på det sätt som framgår av utskottets betänkande, så att undantagsförhållandena till följd av covid-19-epidemin och de anknytande ekonomiska svårigheterna ska kunna beaktas bättre i utsökningsförfarandet. Utskottet föreslår följaktligen att *åtgärdsmotionen förkastas*.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 44/2020 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen förkastar åtgärdsmotion AM 20/2020 rd.

Betänkande LaUB 5/2020 rd

Utskottets lagförslag

Lag

om ändring av om temporär ändring av utsökningsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras temporärt i utsökningsbalken (705/2007) 1 kap. 20 §, 3 kap. 21 §, 4 kap. 6, 51, 52 och 64 § samt 7 kap. 4 §, av dem 4 kap. 51 och 64 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 60/2018, som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

20 §

Krav på öppenhet

En utmätningsman ska med anledning av förfrågan och om han observerar att situationen kräver det på eget initiativ underrätta gäldenären om dennes rätt att begära begränsning av utsökningsbeloppet samt vid behov ge parterna annan handledning i utsökningsärendet och information om verkställighetens skeden liksom om andra omständigheter av betydelse för parterna. Utmätningssmannen ska informera parterna om de bestämmelser om begränsning av verkställighet som utfärdas med anledning av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den.

3 kap.

Allmänna bestämmelser om förfarandet

21 §

Krav på skyndsamt förfarande

En verkställighetsförrättning ska genomföras och övriga verkställighetsåtgärder utföras utan onödigt dröjsmål. Verkställigheten får dock uppskjutas, om det kan anses vara i svarandens intresse, och uppskovet inte åsamkar sökanden särskild olägenhet. Det behov av förlängd tid som beror på covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den ska beaktas när verkställighetsåtgärder vidtas eller tidsfrister utsätts för dem som ansöker om utsökning eller för svarande. Om en tidsfrist har föreskrivits för förrättningen ska den iakttas.

Betänkande LaUB 5/2020 rd

4 kap.

Utmätning

6 §

Betalningstid

Om gäldenären inte betalar sökandens fordran senast den dag som anges i betalningsuppmeningen, förrättas utmätning. Utmätningssmannen får dock på begäran ge gäldenären betalningstid, om gäldenären sannolikt betalar fordran efter att ha fått betalningstid. Betalningstid kan ges för högst sex månader, räknat från den i betalningsuppmeningen angivna betalningsdagen. Om gäldenären visar att sökanden har gett sitt medgivande kan längre betalningstid ges, dock inte längre än tolv månader utan att ansökan förfaller. Vid behov får utmätningssmannen under betalningstiden förrätta säkerhetsutmätning.

Utmätningssmannen får inte utan sökandens samtycke ge betalningstid om indrivningen avser underhållsbidrag för barn.

Ett beslut om betalningstid får inte överklagas.

51 §

Väsentligt nedsatt betalningsförmåga

Om gäldenärens betalningsförmåga är väsentligt nedsatt på grund av sjukdom, arbetslöshet, underhållsbidrag som gäldenären betalar, tillfälliga betalningssvårigheter till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den eller någon annan särskild orsak, utmäts av lönen tills vidare eller under en viss tid ett mindre belopp än det regelmässiga beloppet.

52 §

Grunderna för fria månader

Efter att utmätningen av lön har pågått oavbrutet eller nästan oavbrutet i ett års tid, ska utmätningen avbrytas för en viss tid (fria månader), om

- 1) utmätningen har förrättats som inkomstgränsutmätning i enlighet med 4 kap. 49 § 1 mom. 1 punkten,
- 2) gäldenärens nödvändiga boendekostnader eller andra levnadskostnader är höga i förhållande till det belopp som återstår efter utmätningen,
- 3) gäldenären har orsakats tillfälliga betalningssvårigheter till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den, eller
- 4) det finns någon annan särskild orsak till avbrott.

Fria månader kan likaså beviljas en gäldenär som fått tillfälliga betalningssvårigheter till följd av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den, trots att utmätningen inte har pågått oavbrutet eller nästan oavbrutet i ett års tid. (Nytt 2 mom.)

Betänkande LaUB 5/2020 rd

64 §

Periodisk näringsinkomst för fysiska personer

Är gäldenären är en fysisk person som bedriver näringsverksamhet, ska fem sjättedelar av hans eller hennes periodiska näringsinkomst undantas från utmätningen. Gäldenären kan få behålla

1) mer än fem sjättedelar, om gäldenären därmed kan fortsätta med näringsverksamheten, om gäldenären har blivit näringsidkare efter en lång period av arbetslöshet eller om gäldenärens betalningsförmåga väsentligt har nedsatts av en tillfällig orsak som beror på covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den eller någon annan särskild orsak, eller

2) mindre än fem sjättedelar, om det kan anses skäligt med beaktande av gäldenärens förmögensställning eller om gäldenären väsentligt har försummat betalningsskyldigheter i samband med näringsverksamheten.

Dessutom iakttas **i tillämpliga delar** vad som föreskrivs om skyddat belopp, förfarande samt betalningsplan och betalningsavtal vid utmätning av lön.

Stöd som en fysisk person får av ett offentligt samfund för sin näringsverksamhet utmäts i enlighet med 1 mom. Bestämmelser om förbud mot utmätning av vissa medel som beviljats för ett särskilt ändamål finns i 19 § 1 mom. 6 punkten.

7 kap.

Verkställighet av andra skyldigheter än betalningsskyldighet

4 §

Flyttningsdag

Utmätningssmannen får inte utan vägande skäl sätta ut flyttningsdagen tidigare än en vecka eller senare än två veckor efter dagen för delgivningen av flyttningsuppsmaningen. Flyttningsdagen kan skjutas upp, om detta inte medför avsevärd olägenhet för sökanden. Vräkningen ska dock verkställas inom fyra månader från det att ärendet anhängiggjordes, om det inte på grund av covid-19-epidemin eller de undantagsförhållanden som följer av den, ~~hälsotillståndet hos svaranden eller den som bor i lägenheten~~ eller **av** någon annan särskilt vägande omständighet finns grundad anledning för ett längre uppskov. Med sökandens samtycke kan vräkningen utan att ansökan återgår skjutas upp högst tolv månader från anhängiggörandet. Utmätningssmannens uppskovsbeslut får inte överklagas.

På sökandens yrkande ska den som vräks för hela uppskovstiden räknat från flyttningsdagen betala hyra till sökanden enligt tidigare villkor. Som villkor för uppskovet kan ställas att hyran för uppskovstiden betalas i förskott, om detta kan anses skäligt för den som vräks.

Om det är fråga om samlevnads upphörande enligt äktenskapslagen (234/1929) eller någon annan jämförbar vräkning, ska vräkningen verkställas så snart det skäligen är möjligt utan att en flyttningsdag sätts ut.

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 oktober 2020.

Betänkande LaUB 5/2020 rd

Denna lag tillämpas också på sådana ärenden som avses i denna lag och som är anhängiga när lagen träder i kraft. (Nytt 2 mom.)

Helsingfors 23.4.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Leena Meri saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd (delvis)
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Mirka Soinikoski gröna
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Paula Werning sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Marko Asell sd
ersättare Veikko Vallin saf.

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto
utskottsråd Marja Tuokila.